

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-70>

УДК 332.02

ВАСИЛЬЦІВ Тарас

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»

<https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

e-mail: tgvas77@ukr.net

НАКОНЕЧНА Наталія

Львівський державний університет внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0003-1377-4315>

e-mail: nakonnat@gmail.com

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

У статті у фокусі уваги перебувають питання формування й реалізації державної політики розвитку і ефективного використання туристичного потенціалу країни та її регіонів. Наголошується на перспективності комплексного підходу й розвитку безпосередньо туристичного комплексу регіону, що складається з суб'єктів господарювання низки як безпосередніх, так і суміжних до туризму галузей економіки. Показано, що одним зі сучасних трендів, який визначає більшість процесів і в туризмі і в економіці, є цифрова трансформація економіки й суспільства. На таких засадах метою дослідження визначено обґрунтування інструментів державної політики активізації процесів діджиталізації туристичного комплексу України. Визначено напрями та інструментарій державної політики стимулювання процесів цифрового розвитку в туристичному комплексі регіону. Зокрема йдеться про (1) цифровізацію бізнес-процесів суб'єктів господарювання, які утворюють туристичний комплекс, (2) розвиток системи діджитал-комунікацій як в системі суб'єктів комплексу, так і зі споживачами послуг, (3) ефективне використання інструментарію Інтернет-маркетингу на різних рівнях управління.

Ключові слова: туризм, туристичний комплекс, державне регулювання, розвиток, регіон, діджиталізація, державна політика, інструменти, засоби.

VASYLTSIV Taras

State University "Institute of Regional Studies named after M. I. Dolishnyi National Academy of Sciences of Ukraine"

NAKONECHNA Nataliya

Lviv State University of Internal Affairs

STATE POLICY TOOLS FOR ACTIVATION OF THE DIGITALIZATION PROCESSES OF THE TOURIST COMPLEX OF UKRAINE

The article focuses on issues of formation and implementation of the state development policy and effective use of the tourism potential of the country and its regions. Emphasis is placed on the perspective of an integrated approach and development of the tourism complex of the region, consisting of a number of economic entities both directly and adjacent to tourism. It is shown that one of the modern trends, which determines the majority of processes in both tourism and the economy, is the digital transformation of the economy and society.

Based on these principles, the purpose of the research is to justify the instruments of the state policy of activating the processes of digitization of the tourist complex of Ukraine. The directions and instruments of the state policy of stimulating the processes of digital development in the tourist complex of the region have been determined. In particular, it is about (1) digitalization of business processes of business entities that form a tourist complex, (2) development of a digital communication system both in the system of entities of the complex and with consumers of services, (3) effective use of Internet tools marketing at different levels of management.

It was established that quick and deep consequences of the transition of the tourist complex to "digital" will be possible only when "digital" transformation will become the basis of the life of all subjects of this sector of the economy, business and state institutions, will be a common and everyday phenomenon, will be a key agenda on the way to prosperity and the basis of well-being. In the era of the digital economy, the main resource is inexhaustible, accurate, reliable, truthful and timely information. The main platform for the development of the digital economy is the virtual network of the unlimited Internet.

Key words: tourism, tourist complex, state regulation, development, region, digitization, state policy, tools, means.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Україна та її регіони маю значний туристичний потенціал, який реалізовано лише на незначному рівні. Зміна ситуації на краще потребує реалізації більш активної державної політики спершу формування, а надалі – розвитку туристичного комплексу. Звісно, що такі завдання ускладнюються в умовах війни та в більшій мірі будуть актуальними на етапі повоєнної відбудови України. Водночас, до прикладу, питання формування повноцінних туристичних комплексів у регіонах країни ніхто не відминяв. Крім того, регіональні органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть працювати над діджиталізацією як суб'єктів галузі, так і туристичних кластерів чи туристичних дестинацій. Зазначене актуалізує увагу до обґрунтування інструментів державної політики активізації процесів діджиталізації туристичного комплексу України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методичним та методико-прикладним аспектам дослідження проблем становлення і розвитку туризму присвячені результати досліджень Т. Васильціва, Р. Лупака, В. Васильціва [2,с.161-172;11,с.117-123], Л. Божка [3,с.3-9], С. Домбровської [6,с.39-43], О. Мельниченко [8,с.22-34] та ін. науковців. Диференційовані практичні засоби в частині створення туристичних підприємств, забезпечення їх розвитку аналізуються в публікаціях Р. Лупака [7,с.189-194], П. Пуцентейла [10,с.255-262] та ін. дослідників. Практики публічно-приватного партнерства влади і місцевого населення в частині створення та розвитку суб'єктів приватного туристичного бізнесу стали предметом наукових пошукувань А. Голода [4,с.70-74], С. Гуткевич [5,с.120-125], А. Орхіменка [9,с.160-167] та ін. вчених. Разом із тим, сучасні реалії, пов'язані зі війною та її наслідками істотно ускладнили середовище як ведення туристичного бізнесу, так і реалізації потенціалу туристичного комплексу України, що обумовлює потребу в подальших пошукуваннях відносно обґрунтування дієвих інструментів і засобів державної політики стимулювання розвитку туристичного комплексу нашої країни.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

В умовах війни туристична галузь різко обвалилася і це загрожує не лише не реалізації туристичного потенціалу України, але й його занепадом. У таких умовах критично важливо напрацювати та впровадити нові більш ефективні інструменти і засоби державної політики розвитку туристичного комплексу. Потрібно аби вони одночасно орієнтувалися на стимулювання процесів діджиталізації в галузі, що сприятиме інноваційному розвитку вітчизняних туристичних підприємств і зміцненню конкурентоспроможності туристичного комплексу країни на загал.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування інструментів державної політики активізації процесів діджиталізації туристичного комплексу України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Як відомо, туристичний комплекс являє собою сукупність підприємств і організацій, які забезпечують повний цикл технологічного процесу створення і надання споживачеві туристичної послуги. Сюди входять як безпосередньо засоби розміщування туристів, турагенти та туроператори, так і представники цілого спектру інших галузей та видів економічної діяльності (транспорт, торгівля, сфера послуг, громадське харчування, переробна промисловість, виробництво товарів для туризму і т. п.), які надають суміжні послуги, однак без яких туристичний процес або не можливий, або ускладнений, або втрачає конкурентні можливості і потенціал.

Відповідно, системний і керований розвиток туризму потребує вибудування повноцінного туристичного комплексу. Для цього органи влади мають розробити генеральну візію і генеральний план розміщення об'єктів туристичного комплексу, стратегію, програму і план заходів з їх реалізації, визначитися з джерелами залучення необхідного ресурсного забезпечення.

Перспективним напрямом державної політики розвитку туристичного комплексу слід вважати формування туристичних кластерів, які, по суті, за своєю структурою в значній мірі нагадують та відповідають конфігурації локальних туристичних комплексів. Своєю чергою ці питання ускладнюються реаліями сучасної повномасштабної війни, що призвели до послаблення фінансово-економічного становища суб'єктів туризму та туристичного комплексу, погіршення інтелектуально-кадрового забезпечення суб'єктів туризму, зниження рівня їх інноваційно-технологічної безпеки, занепаду матеріально-технічної бази в окремих сегментах галузі туризму, посилення нестабільності інвестиційного забезпечення розвитку мережі туристичних об'єктів.

В таких умовах парадигмою підвищення ефективності державного регулювання в сфері нарощення й ефективного використання туристичного комплексу країни має стати ухвалення і реалізація національної стратегії безпеки розвитку туристичного комплексу зі стратегічними пріоритетами зміцнення фінансової, інтелектуально-кадрової, техніко-технологічної, інвестиційної, інноваційно-технологічної та інституційно-правової безпеки.

При тому інструменти організаційного блоку стосуються нормативно-правової та інституційної бази функціонування і розвитку туристичного комплексу, вибудування організаційно-управлінської системи державного регулювання розвитку комплексу, розвитку системи галузевих бізнес-асоціацій, громадських структур, популяризації туризму в рамках великих спортивних і культурно-масових заходів, державного регулювання розвитку загальної та туристичної інфраструктури.

Своєю чергою, інструменти економічного блоку державної політики в частині розвитку туристичного комплексу України мають стосуватися мотиваційної підтримки суб'єктів галузі в законах та указах, вертикальної системи програм підтримки та розвитку туристичної галузі, стимулювання суб'єктів суміжних та обслуговуючих видів економічної діяльності (сфери страхування, банківського і фінансово-

кредитного сектору, системи транспортування), формування конкурентного середовища, протидії нелегальним, незареєстрованим формам бізнесу.

Слід визнати, що з одного боку, значним незадіяним ресурсом в плані стимулювання розвитку туристичного комплексу України є цифровізація та поширення цифрової економіки у цей сектор національного господарства, а, з іншого боку, розвиток комплексу на інформаційно-технологічних засадах забезпечує ефективізацію бізнес-процесів, а, відтак, вищий рівень ефективності господарювання, відповідно, істотне посилення конкурентних позицій як кожного туристичного підприємства, так і цього сектора економіки на загал.

Як відомо, цифрова трансформація економіки й суспільства є сучасним глобальним трендом. Відтак, аби «слідувати в ногу» і не втратити на конкурентоспроможності профільним органам державного управління слід працювати над активізацією і поширенням процесів діджиталізації в туристичному комплексі регіонів та туристичних дестинацій.

Натомість, на сьогодні процеси цифровізації туристичного комплексу України все ще проходять дуже повільно, що призводить до втрати конкурентних переваг і на внутрішньому, і на світовому ринку, скорочення обсягу надання туристичних послуг, зокрема на високотехнологічних засадах. Тому вже зараз всеохоплююча цифровізація має стати пріоритетним напрямом розвитку туристичного комплексу вітчизняної економіки. Своєю чергою це потребує формування та реалізації ефективних механізмів, інструментів та засобів державного регулювання в сферах як розвитку цифрової економіки, так і реалізації туристичного потенціалу регіонів України.

Орієнтири (стратегічні завдання) державної політики активізації процесів діджиталізації в туристичному комплексі України наведено на рис. 1.

Рис. 1. Стратегічні вектори / завдання державної політики активізації процесів діджиталізації в туристичному комплексі України

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, профільним органам державного управління слід спершу працювати над формуванням повноцінної цифрової інфраструктури функціонування туристичного комплексу. Йдеться про комплекс технологій, продуктів та процесів, що забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні та мережеві можливості на цифровій основі. Саме цифрові інфраструктури є основою становлення, розвитку і поширення цифрової економіки. Туристичний комплекс тут не є виключенням і без вибудування повноцінної інфраструктури діджиталізація не відбуватиметься.

Однак, стимулювання всіх економічних агентів до проактивної цифровізації потребує значного ресурсного, головне – фінансового, інвестиційного та інтелектуально-кадрового, забезпечення. Відтак, слід віднайти ресурси і можливості задля формування системи ресурсного забезпечення цифровізації суб'єктів туристичного комплексу. Заходи в цьому керунку слід провадити на місцевому і регіональному рівнях.

Тільки після становлення інфраструктури і постачання достатнього ресурсного забезпечення можна буде вести мову про вирішення третього по етапності завдання державного регулювання в досліджуваній сфері – розширення масштабів та збільшення обсягів цифровізації в туристичному комплексі країни.

Водночас, масштабування цифровізації – це значний крок на шляху до вирішення її цілей і завдань. У доповнення до нарощення обсягів важливо досягти й необхідних структурних пропорцій. Відповідно, наступним завданням державної політики стає покращення структурних характеристик і цифровізації в туризмі і туристичного комплексу в національній економіці.

Надалі слід працювати над формуванням системних зв'язків і внеску суб'єктів галузі «Інформація та телекомунікації» в поглиблення процесів цифровізації бізнес-процесів підприємств і організацій туристичного комплексу на загал, а також, відповідно, внеску більш ефективного функціонуючого комплексу в економічне зростання регіонів та національної економіки України в цілому.

Завершальним глибинну цифровізацію вітчизняного туристичного комплексу етапом має стати підготовка, планування, проектування й ефективна реалізація стратегічних національних проектів у секторі цифровізації туризму. Звичайно, що перелік стратегічних проектів не є вичерпним і повинен розвиватися, змінюватися, доповнюватися по мірі розвитку туристичного комплексу України та її туристичних дестинацій, а також із урахуванням глобалізаційних тенденцій, особливостей функціонування і стану використання економічного потенціалу розвитку галузі туризму, територій. Але, за будь-яких обставин, стратегічним має бути вектор державної політики на розвиток і якомога ширше використання можливостей туристичного комплексу і його цифровізації. Для цього вітчизняним органам державного управління необхідно усунути всі інституційні бар'єри, сформувати належне нормативно-правове поле, упровадити систему заходів зі стимулювання цифровізації туристичного бізнесу, розпочати та довести до логічного завершення низку масштабних національних та локальних проектів у сфері державно-приватного партнерства.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

I ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На сьогоднішньому етапі розвитку національної економіки істотно актуалізувалося завдання державної політики ефективної реалізації потенціалу туристичного комплексу України, який в умовах війни став галуззю, яка зазнала чи не найбільш негативних наслідків. Потужним інструментом, здатним посприяти в реалізації відповідного завдання, слід вважати активізацію процесів цифрової трансформації, як на рівні окремих суб'єктів, що входять до туристичного комплексу, так і на рівні туристичних кластерів, дестинацій, а також туристичного комплексу як цілісної системи. Реалізація визначеної амбітної мети потребує вирішення наступних стратегічно орієнтованих завдань: формування повноцінної цифрової інфраструктури функціонування сектора цифрової економіки туристичного комплексу, покращення ресурсного забезпечення цифровізації суб'єктів туристичного комплексу, розширення масштабів та збільшення обсягів цифровізації в туристичному комплексі, покращення структурних характеристик туристичного комплексу та його частки в економіці, формування системних зв'язків і внеску суб'єктів сектора інформаційно-комунікаційних технологій в економічне зростання національного туристичного комплексу, ефективна реалізація стратегічних національних проектів у секторі цифровізації туризму та його видів.

Перспективи подальших досліджень стосуються визначення усієї сукупності елементів механізму державної політики забезпечення розвитку та реалізації потенціалу туристичного комплексу національної економіки України та її регіонів.

Література

1. Барна М. Ю., Білецька І. М., Попадинець Н. М. Розвиток туристичного сектора в умовах глобалізації та цифровізації економіки України. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2020. № 1 (83). С. 38-44.
2. Васильців Т., Лупак Р., Васильців В. Характеристика функціональних складових економічної безпеки сектору інформаційно-комунікаційних технологій України. *Економічний дискурс*. 2017. № 1. С. 161-172.
3. Божко Л.Д. Нові напрями в туризмі як культурні наслідки глобалізації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2015. № 4. С. 3–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2015_4_3.
4. Голод А. Безпека туризму як об'єкт регіональних економічних досліджень. *Інноваційна економіка*. 2014. № 4. С. 190-194.
5. Гуткевич С.О. Привабливість Українських Карпат: сільський зелений туризм : монографія. Київ : НУХТ, 2016. 293 с.
6. Домбровська С. М., Майстро С. В. Особливості державного управління рекреаційним туризмом в Україні : монографія. Київ : Знання, 2017. 244 с.
7. Лупак Р. Л. Оцінювання формування конкурентних переваг туристичних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 3. С. 189-194.
8. Мельниченко О.А., Величко Л.Ю. Індустрія туризму: сутність, складові, кластери, необхідність державного регулювання. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 4. С. 3-9.
9. Охріменко А.Г. Досвід європейських країн фінансування туризму. *Вісник Львівського*

університету. Серія: Міжнародні відносини. 2014. № 34. С. 160–167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2014_34_20.

10. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. 344 с.

11. Lupak R. L., Kuniyska-Iliash M. V., Vasylytsiv T. G. Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution. *Problemy Ekonomiky*. 2017. № 2. С. 117-123.

References

1. Barna, M. Yu., Biletska, I. M., Popadynets, N. M. (2020). Development of the tourism sector in the conditions of globalization and digitalization of the economy of Ukraine. *Bulletin of the Sumy National Agrarian University*. то. 1 (83). pp. 38-44.
2. Vasylytsiv, T., Lupak, R., Vasylytsiv, V. (2017). Characteristics of functional components of economic security of the information and communication technologies sector of Ukraine. *Economic discourse*. no. 1. P. 161-172.
3. Bozhko, L.D. (2015). New directions in tourism as cultural consequences of globalization. *Bulletin of the National Academy of Management Personnel of Culture and Arts*. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkm_2015_4_3.
4. Holod, A. (2014). Tourism safety as an object of regional economic research. *Innovative economy*. no. 4. pp. 190-194.
5. Gutkevich, S.O. (2016). The attractiveness of the Ukrainian Carpathians: rural green tourism : monograph. NUKHT Publishing House, Kyiv, Ukraine.
6. Dombrovska, S. M., Maistro, S. V. (2017). Peculiarities of state management of recreational tourism in Ukraine. Kyiv: Znannia. 244 p.
7. Lupak, R. L. (2016). Assessment of formation of competitive advantages of tourist enterprises. *Bulletin of the Khmelnytsky National University*, vol. 3, pp. 189-194.
8. Melnychenko, O.A., Velichko, L.Yu. (2015). The tourism industry: essence, components, clusters, the need for state regulation. *Theory and practice of public administration*. Iss. 4. pp. 3-9.
9. Okhrimenko, A.G. (2014). The experience of European countries of tourism financing. *Visnyk of Lviv National University. Series: International Relations*. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2014_34_20.
10. Punzenteilo, P.R. (2007). Economy and organization of tourism and hotel business. Center for Educational Literature. Kyiv, Ukraine.
11. Lupak, R. L., Kuniyska-Iliash, M. V., Vasylytsiv, T. G. (2017). Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution. *Problemy Ekonomiky*. no. 2. pp. 117-123.